

STENOGRAFSKE BELEŠKE

PRIVREMENOG NARODNOG PREDSTAVNIŠTVA
KRALJEVSTVA SRBA, HRVATA I SLOVENACA.

40. REDOVNI SASTANAK PRIVREMENOG NARODNOG PREDSTAVNIŠTVA

KRALJEVSTVA SRBA, HRVATA I SLOVENACA
DRŽAN U BEOGRADU 21. JUNA 1919. GODINE.

PRESEDAVAO:

Predsednik dr. Draža M. Pavlović.

SEKRETAR:

Josif Bojinović.

Prisutna sva gg. Ministri osim Ministra Saobraćaja i Ministra Pošta.

Početak u 16 i po časova.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Gospodo, otvaram 40. redovni sastanak Narodnog Predstavništva.

Izvolite čuti protokol prošlog sastanka.

Sekretar Josif Bojinović čita protokol 39. redovnog sastanka.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima li ko šta da primeti na pročitani protokol? (Nema.) Prima li Narodno Predstavništvo pročitani protokol? (Prima.) Objavljujem, da je primljen.

Izvolite čuti molbe i žalbe upućene Narodnom Predstavništvu.

Sekretar Josif Bojinović saopštava ove molbe:

a) Mila Mandarića, težaka iz Vranjske, Beširovića kotar, Bos. Krupa, za naredjenje da se ograniči na njegovo ime zemljište, zvano „Kučerina“, koje se nalazi u Vranjskoj Badnjevića, te da bi mogao isto obradivati kao svoje, kako mu niko više ne bi u tome pravio smetnju;

b) Jelene Drobniak, bivše učiteljice Veština, koja moli da joj se dosadašnja pomoć, koju prima po rešenju Narodne Skupštine, povisi;

c) Mace Gjorgjević iz Velikog Gradišta, da joj se povrati njen konfiskovani gas;

d) Jovana Čulibrka iz Velike Rujiške, kotar Bos. Krupa za dejstvo, da mu se isplati odšteta u 46.000 kruna, koju su mu Austrijanci počinili;

e) Milutina Simića, kafedžije kod „Sarajeva“, za pomoć od 5000 dinara, da bi mogao obnoviti svoju radnju, koja je u ratu sasvim propala.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Ove ćemo molbe i žalbe uputiti odboru za molbe i žalbe.

Izvolite čuti izveštaj odbora o predlogu zakona o advokatima.

Sekretar Josif Bojinović čita izveštaj odbora o predlogu zakonskom o advokatima i javnim beležnicama, koji glasi:

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Gospodo, izvolite čuti izveštaj imunitetskog odbora o izdavanju poslanika sudu.

Sekretar Josif Bojinović čita izveštaj imunitetskog odbora o izdavanju sudu Narodnog Predstavnika Milana Nedeljkovića, koji glasi:

Privremenom Narodnom Predstavništvu.

Imunitetski Odbor u sednici svojoj od 16. juna o. g. razmatrao je predmet o izdavanju sudu narodnog poslanika g. M. Nedeljkovića na zahtev kr. kotarskog suda u Rumi, a na tužbu Ivana Mikešića, kr. poreznika u Rumi, poradi prekršaja suprot sigurnosti poštenja, označena u § 491. k. z.

Obor je našao, da g. poslanika Nedeljковиća ne treba izdati sudu, jer drži, da je g. poslanik radio u zvaničnoj dužnosti, kad je kao kr. vladin poverenik za grad Sremski Karlovci zvaničnim dopisom tražio od Predsedništva kr. poreznog ureda u Rumi, da se iznadje neznanac, koji se prema njemu nedostojno ponio: prema tome da je to akt između dva nadležstva tako te uvrijedjeni nije trebao ni da zna o stvari.

Odboru je čast predložiti Privremenom Predstavništvu ovaj svoj predlog na rešenje.

Za izvestioca je odredjen g. dr. Ladislav Polić.

18. juna 1919. godine
u Beogradu.

Sekretar:

Dr. Ladislav Polić s. r.

Predsednik Odbora:

Velja Vukićević s. r.

Članovi:

Čed. A. Kostić s. r.

Todor P. Stanković s. r.

Zatim čita drugi izveštaj imunitetskog odbora o izdavanju sudu narodnoga poslanika dra. Žarka Miladinovića, koji glasi:

Privremenom Narodnom Predstavništvu.

Imunitetski Odbor u sednici svojoj od 16. jula o. g. razmatrao je predmet o izdavanju sudu narodnog poslanika g. Žarka Miladinovića na zahtev kr. kotarskog suda u Rumi, a na tužbu Ladislava pl. Jančo, kr. javnog bilježnika u Rumi, poradi prekršaja suprot sigurnosti poštenja, označena u §§ 488. i 491. k. z.

Odbor je našao, da g. poslanika treba izdati sudu, jer drži, da je delo, za koje se on tuži, takve prirode, te bi ono bilo podobno moralno i materijalno uništiti napadnuto lice to prije što je kr. javni bilježnik, dakle javni funkcionar, a da je potrebno dati mu mogućnost da se na sudu brani od iznetih napada, dalje, jer drži, da se samo sudskim postupkom može objektivno utvrditi, da li su tako teške objede osnovane.

Odboru je čast predložiti Privremenom Narodnom Predstavništvu ovaj svoj predlog na rešenje.

Za izvestioca je odredjen g. dr. Ladislav Polić.

18. juna 1919. godine
u Beogradu.

Sekretar:

Dr. Ladislav Polić s. r.

Predsednik Odbora:

Velja Vukićević s. r.

Članovi:

Čed. A. Kostić s. r.

Todor P. Stanković s. r.

Zatim čita treći izveštaj imunitetskog odbora o izdavanju sudu narodnoga predstavnika g. Josipa Petejana koji glasi:

Privremenom Narodnom Predstavništvu,

Imunitetski odbor u sednici svojoj od 16. juna o. g. razmatrao je predmet o izdavanju sudu nar. poslanika g. Josipa Petejana, na zahtev zemaljskog sudišta u Ljubljani od 27. maja o. g. Pr. IX 4/19/3, a na tužbu notarske komore u Ljubljani i notara Jurja Demičeka i drugova poradi prekršaja protiv sigurnosti poštenja po §§ 487. i 491. zak. zak.

Odbor je našao, da g. poslanika treba izdati sudu, jer drži, da je djelo, za koje se on tuži, takve prirode, te se naime napada na čast čitavog jednog reda i pojedinih članova njegovih, pa da je potrebno dati im mogućnosti, da se brane na sudu od iznetih napadaja.

Odboru je čast predložiti Privr. Narodnom Predstavništvu ovaj svoj predlog na rešenje.

18. juna 1919. god.

Beograd.

Sekretar:

Dr. Ladislav Polić s. r.

Predsednik odbora:

Velja Vukićević s. r.

Članovi odbora:

Čed. A. Kostić s. r.

Todor P. Stanković s. r.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Gospodo, pre nego što predjemo na dnevni red ima nekoliko usmenih pitanja poslaničkih.

Prvo pitanje je g. Tome Popovića na g. Ministra za Ishranu i Obnovu zemlje, zašto Staroj Srbiji i Makedoniji nije deljena stoka.

Ima reč g. Toma Popović.

Toma Popović: Iz odgovora g. Ministra za Ishranu i Obnovu zemlje na pitanje g. Miše Trifunovića, narodnoga predstavnika, u sednici od srede, čuo sam, da je u starim granicama Srbije po nekim okruzima deljen izvestan broj stoke. To je lepo i pravo da se oštećenom i napaćenom narodu pomogne, ali tom prilikom video sam i uverio sam se, da je zaboravljena Stara Srbija i Makedonija, jer nigde se ne spominje nijedan okrug u Staroj Srbiji i Makedoniji, da bi se i tamo tome narodu stoka podelila. G. Ministar za Ishranu i Obnovu zemlje jamačno ne zna, koliko je te stoke od krvoločnih Bugara u Staroj Srbiji i Makedoniji narodu postradalo i za to pitam gospodina Ministra, zašto je Stara Srbija i Makedonija pri deobi stoke zanemarena, i hoće li kadgod g. Ministar pomoći onome bednom i napaćenom narodu, da se i u Staroj Srbiji i Ma-

kedoniji narodu razdeli stoka za najnužnije i najneophodnije potrebe.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Reč ima gospodin Ministar potpredsednik.

Ministar potpredsednik dr. **Anton Korošec:** Gospodo narodni poslanici, ja sam već zadnji puta kazao, da je Ministarstvo za Ishranu do sada od ratnoga plena dobilo 848 grla i to 479 rogata stoke, i 369 sitne stoke. Mislim da je svakome razumljivo, da se tom količinom ne može čitava Srbija snabdeti stokom. Ja više nisam dobio, a ne znam ni koliko ću još dobiti, jer još od Ministarstva Vojnoga nisu stigli podaci, koliko će stoke biti prikupljeno iz Bačke i Baranje. Razumljivo je, da se Ministarstvo za Ishranu brine i za Staru Srbiju i Makedoniju. Gospodin poslanik vrlo dobro zna, da smo mi uredili ured za snabdevanje u Skoplju, koji ima svoja odeljenja u glavnim mestima kao Mitrovici, Prištini, Tetovu, Gostivaru, Ohridu i Bitolju.

Gospodin poslanik zna, da mi nismo zaboravili Makedoniju ni s obzirom na useve, i to naročito za proljetne, a za zimske već se je postarala vlada na Krfu. Mi smo dali pozajmice za seme, a osim toga dali smo na raspolaganje poljoprivredni alat. Pobrinali smo se, da američka misija crvenoga krsta razdeli ašove, motike i lopate seljacima, pa je danas uz tu pomoć izorana znatna površina polja. U proleće nabavili smo takodjer kreč i plavi kamen za vinograde, koji je razdeljen po ceni koštanja. Mi smo dalje u Skoplju i Kavadaru uredili nanovo rasadnice loza za iregeneriranje vinograda na američkoj podlozi. Za vaspitanje podmlatka uređena je u Skoplju poljoprivredna škola i već će na jesen biti otvorena. Za podignuće svilarstva uređena je u Djevdjeliji svilariska stanica.

Ja ovde spominjem samo ono, što smo učinili u pogledu prehrane za Makedoniju i Staru Srbiju, a samo se po sebi razume, da ćemo se za te pokrajine starati i u svakom drugomu obziru. Ministarski Savet snizio je onde cenu brašna na jedan dinar, ma da je cena mnogo viša. Ja mislim da smo mi s tim brašnom, kojeg smo dobili iz Amerike, dovoljno snabdeli južnu Srbiju i Makedoniju. Iz ladje „Orion“ mi smo dali za južnu Srbiju 496 vagona, a iz ladje, koja je došla prošlih dana, opet 620 vagona, tako da je Ministarstvo za Ishranu snabdela južnu Srbiju i Makedoniju do sada sa 1116 vagona brašna.

Ja znam, da je teško tamo sirotinji kupovati to brašno, premda je samo po jedan dinar, pak sam se radi toga pobrinuo za kredit, da se sirotinji omogući da kupi to brašno. Prošlih da-

na razdeljeno je u Staroj Srbiji i Makedoniji 60.000 kilograma brašna, u vranjskom 90.000 u zvečanskom 30.000, kumanovskom 15.000, kosovskom 35.000, niškom 80.000, ohridskom 35.000, pirotskom 70.000, prepoljskom 25.000, prizrenskom 45.000, raškom 30.000, skopljanskom 40.000 tetovskom 15.000; pećskom 20.000 kilograma brašna. Ni jedan okrug nije ispušten, tako da je i sirotinja u ovom okrugu mogla doći do brašna.

Kako rekoh, to sam spomenuo radi toga, da se vidi, da se krajevska vlada, koliko joj finansijska sredstva dopuštaju, brine i za južnu Srbiju i Makedoniju.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Reč ima g. Popović.

Toma Popović: Ja nisam zadovoljan odgovorom g. Ministra. Ja sam gospodina Ministra pitao o stoci, a on mi odgovara o brašnu. Nisam zadovoljan ni sa otvaranjem kancelarija u Novoj Srbiji, jer mi tražimo stoku, a ne te kancelarije.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč gospodin Ministar za Ishranu.

Ministar za Ishranu i Obnovu Zemlje dr. **Anton Korošec:** Ja sam gospodinu poslaniku kazao, da smo mi dosad dobili da razdelimo samo približno do 800 komada stoke. Da je s tim brojem stoke bilo nemoguće snabdeti celu Srbiju, držim da je to svakome jasno.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč gospodin Živojin Zlatić.

Živojin Zlatić: Gospodin Ministar Finansija izdao je raspis, da se izvrši privremeni razrez poreze po celoj zemlji. Tim svojim raspisom, on je upravo naredio, da se konstatuje stanje svakog poreskog obveznika pre rata, pa da se od te sume naplati izvesna suma. Protiv takve njegove naredbe ne može se imati ništa. On je čak mogao narediti, da se naplati i cela odgovarajuća suma. Ali poreski odbor, koji je obrazovan u Kragujevcu, nije se ni u koliko rukovodio onim, što mu je ovim raspisom gospodina Ministra naredjeno, nego je razrezao porez onako, kako je on hteo, tako da su sume, koje bi pojedini ljudi morali platiti sada, po 10 i 12 puta veće od onih suma, koje su pre rata plaćene. Ja mislim, da to nije bila tendencija niti može biti tendencija Ministra Finansija, da se ovim privremenim razrezom pojedini poreski obveznici toliko mnogo opterećuju, naročito u ovom teškom vremenu. Za to i pitam gospodina Ministra Finansija, da li mu je ova stvar o razrezu poreza u Kragujevcu poznata, i da li je voljan narediti, da se taj razrez poništi naredi nov.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Reč ima g. Ministar Finansija.

Ministar Finansija dr. Momčilo Ninčić: Ja sam doista izdao naredbu, na osnovu rešenja Ministarskoga Saveta, da se po celoj Srbiji za 1919. godinu privremeno naplaćuje porez na ime onoga, što se ima platiti u toku dve godine. Po tom raspisu izabran je odbor od strane opštinskih vlasti i u Kragujevcu, i izvršio je razrez poreze na gradjanstvo. Protivu izbora toga poreskog odbora nije bilo žalbe. Medjutim, iz izvesnih podataka, koji su mi došli do ruku, došao sam i sam do uverenja, da ima pojedinih slučajeva, gde treba ponovo i pažljivo prokontrolisati rad toga poreskog odbora. Bilo je, doista, slučajeva, da je porez razrezivanja 10 i 12 puta više no što su dotična lica pre rata plaćala. Doduše, poreski odbor dao je obaveštenje, da su izvesni poreski obveznici u toku rata jako povećali svoje imovno stanje. To je sasvim moguće, ali je neverovatno, da se je to stanje toliko povećalo kod većine gradjanstva u Kragujevcu. Ja ću, dakle, po svima žalbama, koje mi iz Kragujevca dodju, narediti, da se pažljivo ispituju, a privremeno sam naredio, da se razrez poreze ne izvršuje, dok ja ne budem stvar ispitao.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč gospodin Zlatić.

Živojin Zlatić: Ja mogu u nekoliko biti zadovoljan odgovorom gospodina Ministra, ali ne potpuno, jer gospodin Ministar izjavljuje, da će samo pojedinačno narediti ispitivanje o razrezu poreza. Medjutim ovde nije slučaj sa preteranim razrezom samo kod jednog ili dvojice poreskih obveznika, nego je prema celom gradjanstvu takav razrez izvršen. Ako i postoje takvi slučajevi, da su pojedini od gradjana u toku rata povećali svoje bogatstvo, onda će se njihovi slučajevi raspraviti po zakonu o porezi na ratne dobitke, ali je ovde slučaj, da je porez nepravedno razrezan prema svakom gradjaninu u Kragujevcu.

Ja mislim, da vi treba da naredite nov razrez poreze, a ovaj razrez da poništite i obustavite izvršenje naplate, tim pre što vi imate predstavku trgovačkog udruženja kragujevačkog. Ja mogu slobodno reći, da se poreski odbor rukovodio jedino mržnjom prema trgovačkom i zanatskom staležu, prilikom razreze poreze.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč g. Ministar Finansija.

Ministar Finansija dr. Momčilo Ninčić: Ja nemam prava da naredjujem poništavanje celokupnog razreza poreza, nego samo po poje-

dinim žalbama, da donosim odluke. Ne verujem, da se odbor poreski rukovodio mržnjom prilikom razreza, jer u poreskom odboru imate jednoga profesora, imate jednoga trgovca i jednog radnika. Za profesora i radnika, i ako bi se moglo pomisliti da imaju što protiv trgovačkog i zanatskog staleža, to se kod trećeg člana, trgovca, ne može pretpostaviti.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Na redu je pitanje g. Milana Marjanovića na g. Ministra Poljoprivrede o izdavanju državnog imanja pod zakup, koje se nalazi u Ljubiševu, privatnim licima. Pošto g. Ministar Privrede nije došao to će ovo pitanje ostati za iduću sednicu.

Na redu je pitanje g. Živojina Zlatića na g. Ministra Predsednika o istinitosti da je za sredjivanje arhive Ministarstva Spoljnih Poslova određen g. Milan Šajnović. Ima reč g. Živojin Zlatić.

Živojin Zlatić: Ja imam da uputim na g. Ministra Predsednika pitanje o g. Šajnoviću. Po varoši se govori, da je g. Ministar Predsednik, kao zastupnik Ministra Inostranih Dela, postavio g. Šajnovića, da uređuje arhivu Ministarstva Inostranih Dela. Ako je to istina, ja mislim da je g. Ministru Predsedniku poznato, kakve sve afere na svojim ledjima iz Odese nosi g. Šajnović. To zna ceo svet i o tome postoji interpelacija u Narodnoj Skupštini, i ja mislim da gospodin Ministar Predsednik ne može biti o tome neobavešten, i ja ga sad pitam, da li je istina, da je on određen, da uređuje tu arhivu, i ako je istina, da li mu je poznata ta afera i zašto ga je na tu dužnost odredio.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč g. Predsednik Ministarskog Saveta.

Predsednik Ministarskog Saveta Stojan M. Protić: Na ovo pitanje g. poslanika imam da odgovorim ovo:

Gospodin dr. Šajnović je činovnik Ministarstva Spoljnih Poslova odavno. Kao činovnik Ministarstva Spoljnih Poslova, on je za vreme rata bio određen da vrši izvesnu dužnost za kraljevsku vladu u Rusiji. Vršeći tu dužnost u Rusiji, koja nije imala nikakve veze sa njegovim poslovima, kao činovnika Ministarstva Inostranih Dela, na njega je dignuta optužba, za taj rad tamo u Rusiji. Po toj stvari nije ništa radjeno tamo, i onda je stvar prekinuta, jer su se ljudi koji su bili određeni u komisiji razišli. Posle je po toj stvari traženo, da se odredi jedan naš činovnik, koji je tamo u Rusiji, da taj rad produži. Medjutim, taj činovnik, koji je onda bio u vojnoj službi, nije pristao na to, i onda je stvar ostala da se

radi, pošto se dodje kući. Kad sam ja došao za zastupnika Ministra Inostranih Dela, onda je ova stvar došla i do mene i nastalo je pitanje, ko će komisiju da odredi, da li g. Ministar Pravde ili g. Ministar Vojni, jer funkcije koje je vršio ovaj činovnik u Rusiji dolaze u nadležnost Ministra Vojnog, a on je međutim činovnik Ministarstva Spoljnih Poslova. Kad je upitan o ovoj stvari g. Ministar Pravde, on je odgovorio, da tu komisiju treba da odredi g. Ministar Vojni, pošto se to desilo u njegovu resoru.

On je sad pri odstupanju saveznika iz Odese, došao u Beograd i došao u svoje ministarstvo. Njega još niko ne tuži. Ta se stvar dalje radi u ministarstvu vojnom, i ja nemam nikakvih zahteva ni od koje vlasti da njega kome dam.

A gospodin Zlatić će sigurno znati, da istražna komisija ima prava da jednog činovnika, ako za to ima zakonske pogodbe suspenduje od dužnosti. Ako ta nastupi i kad nastupi, onda će se po zahtevu komisije postupiti. On, kao činovnik ministarstva spoljnih poslova, dobio je sasvim jedan običan posao za koji je, između ostalih poslova ministarstva spoljnih poslova, naredjeno da se radi. Ja mislim da nema nikakvog razloga, da njega ne upotrebim na taj posao, jer Ministarstvo Spoljnih Poslova i inače ima poslova, a vrlo malo radnika.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč gospodin Živojin Zlatić.

Živojin Zlatić: Ja odgovorom gospodina ministra predsednika ne mogu biti zadovoljan i ne može biti niko zadovoljan. Ja nisam od njega tražio, niti mogu tražiti da tog gospodina suspenduje od dužnosti, dok se redovnim putem njegova krivica ne utvrdi, ali gospodin ministar predsednik zna da se u arhivu ministarstva spoljnih poslova nalaze i akta njegove krivice i onda je sasvim prirodno, da tog gospodina nije trebalo odrediti na tu tako delikatnu dužnost, gde on ima da raspolaže s aktima svoje sopstvene krivice. To je suština moga pitanja, a da je gospodin ministar njega odredio na kakvu drugu kancelarijsku službu, niko mu ne bi mogao zameriti. Ovako ovo je učinjeno prema onoj našoj narodnoj poslovi „Postavio jarca za baštovana“. Odredjen je gospodin Šajnović da uređuje arhivu i da izvlači iz arhive ono što mu je potrebno.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč gospodin Predsednik Ministarskog Saveta.

Predsednik Ministarskog Saveta Stojan Protić: Ja moram reći, da je g. poslanik

potpuno u zabludi. To što radi g. Šajnović u Ministarstvu Spoljnih Poslova, nema nikakve veze s onim, zašto se on optužuje i okrivljuje.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Gospodin Antun Kristan ima da postavi pitanje na g. Ministra za Ishranu i Obnovu Zemlje, ali gospodina Kristana ovdje nema, i zato njegovo pitanje otpada. Prema tome sad prelazimo na dnevni red.

Stojan Ribarac: Ja imam da postavim pitanje na g. Ministra Pravde.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Vaše pitanje nije metnuto za današnju sednicu.

Prva tačka dnevnog reda je: Pretres izveštaja Verifikacionog Odbora o mandatima: a) dra. Roka Vukovića iz Splita, b) dra. Milka Brezigara iz Ljubljane, c) Gjorgja Denkovića iz Kumanova.

Izvestilac dr. H. Krizman čita izveštaj Verifikacionoga Odbora o mandatu dra. Roka Vukovića iz Splita:

Narodnom Predstavništvu.

Ostavkom od 20. maja 1919. broj 2215 zahvalio se radi stalnog odsustva u inostranstvu na mandatu Ivan Meštović poslanik iz Dalmacije.

Njegovim je zamenikom glasom punomoći Narodnog Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba u Zagrebu od 22. veljače 1919. pod :/. gosp. Dr. Roka Vuković iz Splita.

Protiv ovih iskaza i punomoćija nije ni s koje strane bio podignut prigovor i žalba. Odboru je stoga čast predložiti Privremenom Narodnom Predstavništvu da se ostavka Ivana Meštovića na mandatu primi na znanje a na njegovo mjesto da se pozove zamenik Dr. Roko Vuković.

15. juna 1919. god.

Beograd.

Sekretar:

Krizman, s. r.

Predsednik
Verifikacionog Odbora:
D. Pečić, s. r.

Članovi:

Dr. Milutin Mažuranić, s. r.

Nastas N. Petrović, s. r.

Dušan Vasiljević, s. r.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Prima li Narodno Predstavništvo ovaj izveštaj? (Prima). Objavljujem da je primljen i da je mandat gospodina dra. Vukovića oglašen kao ispravan.

Izvestilac dr. **H. Krizman** čita izveštaj Verifikacionog Odbora o mandatu dra. Milka Brezigara iz Ljubljane (vidi sast. 38.).

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Prima li Narodno Predstavništvo ovaj zveštaj? (Prima.) Objavljujem da je primljen i da je gospodin Brezigar oglašen za narodnog poslanika.

Izvestilac dr. **H. Krizman** čita izveštaj Verifikacionog Odbora o mandatu gospodina Gjorgja Denkovića iz Kumanova (vidi sast. 38.).

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Prima li Narodno Predstavništvo pročitani izveštaj? (Prima.) Objavljujem da je primljen izveštaj i da je gospodin Denković oglašen za narodnog poslanika.

Sad prelazimo na drugu tačku dnevnoga reda, a to je produženje pretresa u pojedinostima zakonskog predloga o državljanstvu. Pre nego što predjemo na tu drugu tačku, ja dajem deset minuta odmora i molim sekcije, da za to vreme izberu ove odbore: odbor za proučavanje zakonskog predloga o obnarodovanju zakona i naredaba i odbor za proučavanje zakonskog predloga o srednjim školama.

Pozivam sekcije, da izberu svaka po jednog svoga člana u ova dva odbora.

Radi toga dajem 10 minuta odmora.

Nastaje odmor.

Posle odmora.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Gospodo, da nastavimo rad. Nastavlja se pretres ovoga zakona u pojedinostima. Izvolite čuti čl. 3.

Dr. Žarko Miladinovi čita član 3.

Srbi, Hrvati i Slovenci, koji imaju zavičajno pravo u opštinama bivše Austro-Ugarske monarhije koje nisu pripadale kraljevstvu, a žive stalno u kraljevstvu ili se po pravu opcije dosele u oblast kraljevstva dobivaju državljanstvo izjavom, da žele biti državljani Kraljevstva.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč g. dr. Matić:

Dr. Martin Matić: Gospodo, predlažem da se posle uyodnih reči Srbi, Hrvati i Slovenci doda još i ovo: „i drugi Slovenci“. Znamo vrlo dobro da više Sekedina, više Senteša ima 100.000 i više Slovaka, ako se ne varam, koji jedva čekaju, da se mogu preseliti na ovu teritoriju. Po stilizaciji ovog člana to bi bilo isključeno, t. j. da dobiju državljanstvo. Zato da ne bi imali kakve neprilike, ja predlažem i molim da se ovaj moj predlog primi.

Osim toga više Bajе imamo Bunjevaca i Šokaca. Pitajte Bunjevca i Šokca šta je on, on će vam samo kazati da je Bunjevac i Šokac, ništa više. Ja ću sastaviti Srbina i Hrvata koji se ne će složiti u tome, da li je Bunjevac ili Šokac Srbin ili Hrvat, i mi to ne moramo mnogo tražiti, jer je to jedno te isto, ali ne dajmo prilike da se ovaj zakon upotrebi za političke svrhe. Ja se zbog toga bojim i činim ovakav predlog.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč g. Ministar za ustavotvornu skupštinu.

Ministar za ustavotvornu skupštinu dr. **Kramer:** Ja bih bio protivu toga predloga. Mi možemo primiti Slovence izvan granica naše države u našu državu po opštem načelu, koje vredi za primanje novih državljana. Pri tom ćemo postupati što liberalnije. Član 3. ima drugo značenje, on reklamira u načelu sve Srbe, Hrvate i Slovence za našu nacionalnu državu. Ako bi isto načelo postavili za sve Slovence izvan granice naše države, došli bismo u sukob sa zakonima drugih slovenskih država. Biće pak briga vlade da ovi Slovenci, koji žive u Mađarskoj, pa hoće nama da se dosele, da ih primimo po jednom skraćenom jednostavnom postupku i da ne otežavamo njihovo doseljavanje.

Izvestilac dr. **Žarko Miladinović** Ja držim da je predlog g. dr. Matića nepotreban, s obzirom na član 4., jer se tamo reguliše pravno stanje i u pogledu državljanstva, koliko se tiče ostalih Slovena. Prema tome držim da je nepotreban ovaj dodatak, koji ističe g. Matić. Istina, tamo se traži, da se pojedinac izjasni o državljanstvu u roku od godine dana posle definitivno sklopljenog mira, a to znači, da imaju pravo da odu ili da ostanu, pa prema tome će se znati, da li će se oni smatrati državljanima naše države ili ne. Daje im se dakle pravo, da mogu otići iz naše države u državu svoje narodnosti. Držim, da nije potreban taj predlog, koji ističe g. dr. Matić, jer bi se time samo stvorila zabuna u ovom zakonu, pošto se vidi, da je naša država, pa i zakon o državljanstvu u glavnome osnovan na tome, da su glavni elementi državni, što se tiče naroda, Srbi, Hrvati i Slovenci. Prema tome ja nemogu pristati na malo čas istaknuti predlog g. dr. Matića.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: G. dr. Matić predlaže ovu izmenu da se u čl. 3. iza reči „Srbi, Hrvati i Slovenci“ dodadu još reči „i drugi Slovenci“. Predlog g. Matića trebalo je da potpomognu 10 poslanika, da se može o njemu g'asati, inače se preko njega prolazi na dnevni red. (Ne potpomažu.) Pošto nema 10 poslanika

da potpomognu ovaj predlog g. Matića to prelazimo na dnevni red, pošto su i g. ministar i izvestilac protivu toga predloga.

Prima li Narodno Predstavništvo čl. 3. po odborskoj redakciji. (Prima.) Objavljujem da je primljen.

Izvestilac dr. **Žarko Miladinović**: Čita čl. 4. Državljeni bivše Austro-Ugarske monarhije, koji su po svom nacionalnom osvedočenju Sloveni, a nisu Srbi, Hrvati ili Slovenci, i pripada im državljanstvo Kraljevstva prema propisu čl. 2., prestaju biti državljani kraljevstva, ako se u roku od godine dana posle zaključka definitivnog mira izjave za državljanstvo svoje narodnosti.

Predsjednik dr. **Drag. M. Pavlović**: Ima reč g. dr. Polić.

Dr. **Ladislav Polić**: Gospodo narodni poslanici, čast mi je u ovom članu predložiti jednu čistu statističku promjenu, koja ni malo ne dira u bitnost same stvari. Tu se pominju „državljeni bivše Austro-Ugarske monarhije“. To je netačno, jer takvih državljana nije ni bilo. Nadalje, tendencija je bila čitave formulacije, da se po mogućnosti izbjegava naziv Austro-Ugarske monarhije, jer to nije od prijekne potrebe, ali mislim da bi se u ovome članu moglo to sasvim zgodno izbjeći. Nadalje bih imao upozoriti na to, da bi se prema novoj stilizaciji čl. 2., koja je prihvaćena jednoglasno, opseg ovoga člana proširio, jer se sada više ne govori o onima, koji su bili pripadnici, zavičajnici, u kojoj opštini bivše Austro-Ugarske monarhije, nego se govori o zavičajnicima u kraljevini Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji, o pripadnicima Bosne i Hercegovine, i o zavičajnicima u svim drugim srpskim, hrvatskim i slovenskim zemljama, koje su pripale u oblast kraljevstva. Ova stilizacija čl. 2. kud i kamo je šira. Dakle to treba uzeti u obzir i kod člana 4. Nadalje mislim, da je suvišan dodatak u stilizaciji čl. 4. : „i pripada im državljanstvo Kraljevstva prema propisu čl. 2.“ Suvišan je zbog nove formulacije čl. 2. : „i uz ograničenje čl. 4., 5., 6. i 7.“ Dakle po čl. 2. ne može se reći za svakoga zavičajnika da je stekao državljanstvo, nego tu su odmah istaknuta ograničenja i može se dogoditi da izvjesno lice upravo pod ta ograničenja potpada. Sa ovih razloga, ja sam slobodan preporučiti novu stilizaciju i molim Narodno Predstavništvo da izvoli prihvatiti i to ovako: Na mjesto riječi „Državljeni bivše Austro-Ugarske monarhije koji su po svom nacionalnom osvedočenju Sloveni, a nisu Srbi, Hrvati ili Slovenci, i pripada im državljanstvo kraljevstva prema propisu čl. 2.“, neka se uvrsti ovo :

„Lica koja imaju pripadnost ili zavičajnost na teritoriji Kraljevstva, a po svome su nacionalnom osvedočenju Sloveni, ali nisu Srbi, Hrvati ili Slovenci“.

Ministar za Ustavotvornu Skupštinu dr. **Albert Kramer**: Gospodo, ja prihvaćam ovaj predlog g. profesora Polića, pošto izmena čl. 2. traži izmenu i čl. 4.

Predsjednik dr. **Drag. M. Pavlović**: Gospodo, ovaj čl. 4. imao bi da glasi ovako:

Čl. 4.

„Lica koja imaju pripadnost ili zavičajnost na teritoriji Kraljevstva, a po svome su nacionalnom osvedočenju Sloveni, ali nisu Srbi, Hrvati ili Slovenci, prestaju biti državljani Kraljevstva, ako se u roku godine dana, posle zaključka definitivnoga mira izjasne za državljanstvo države svoje narodnosti“.

Prima li Narodno Predstavništvo ovaj čl. 4. ovako, kako sam ga ja pročitao?

Ima reč g. Ilija Ilić.

Ilija Ilić: Ja primam tako isto ovu redakciju koju je predložio g. dr. Polić, samo bih imao da kažem ovo: G. Polić pravedno je izvojevao pravo, da se i Hrvatima priznaje državljanstvo zato, što je u pravnoj svesti bilo, da su oni građani Hrvatske, a ne Austro-Ugarske, koja je počivala na sili, a ne na pravdi, ali se pozivam na način, kako se došlo do toga. Gospoda iz Narodnoga Kluba su imala svoga predstavnika u odboru, čije je mišljenje g. dr. Polić izneo ovde, koje se kardinalno razlikuje od mišljenja koje je predložio Ministar za Ustavotvornu Skupštinu. Onda je to mišljenje moralo da dobije izraz u svome odvojenome mišljenju, i to je odvojeno mišljenje ima da se štampa i preda tako nama poslanicima, da znamo što da kažemo. Ovo je pitanje ovde dovelo do rasprave zato, što je vrlo važno i prešno, a takva je praksa nepravilna.

Kad je dakle g. dr. Polić izneo to mišljenje, onda vidimo da su se javila dva odlična govornika, koja su zastupala protivna mišljenja. G. dr. Marinković izneo je jednu čarobnu reč, da ono negira istoričko pravo Austrije, ali g. Stojan Protić uzeo je sasvim protivni govor, on koji je celoga veka negirao ta prava Austriji, na jedanput je odustao i na jedanput je došla jedna redakcija za 20 minuta, i mi smo se opredelili za redakciju g. dra. Polića, odnosno za redakciju odborsku. To je lepo, ali kad se može takva jedna kardinalna izmena izneti, može se Narodna Skupština zburniti, jer praksa je takva da se ne iznosi u Skupštini

ono, što je kardinalno različno od onoga, što je odbor predložio.

Ideja je, gospodo, provedena u čl. 2., ona se sprovodi u čl. 3. Kao što vidimo u čl. 3., koji glasi: „Srbi, Hrvati i Slovenci, koji imaju zavičajno pravo u općinama bivše Austro-Ugarske monarhije. U opšte dakle negira se, da je bilo državljanstvo u Austro-Ugarskoj monarhiji, koje je kao što je poznato počivalo na sili, a ne na pravu. To je da su bili pripadnici bilo Bosne i Hercegovine, bilo Hrvatske i drugih krajeva. Ta ista ideja sprovodi se u čl. 5. Sve se to treba sada da menja. Prema tome ja propagiram, da treba da se u odboru odvoji mišljenje, da bismo se mi upoznali sa tim njegovim idejama.

To sam imao da kažem.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Prima li Narodno Predstavništvo čl. 4. s ovom izmenom g. dra. Polića (Prima). Objavljujem da je primljen.

Izvolite čuti čl. 5.

Izvestilac dr. Žarko Miladinović (čita): „Član 5. Državljan bivše Austro-Ugarske monarhije tuđih narodnosti, koji su zadobili pripadnost ili zavičajnost na teritoriji kraljevstva, pre 1. januara 1871. godine imaju pravo, da se u roku od dve godine posle zaključenog definitivnog mira izjasne, za državljanstvo države svoje narodnosti i isele iz oblasti“.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč gospodin dr. Sunarić.

Dr. Jozo Sunarić: Gospodo, protiv ovakve stilizacije člana 5. predložene zakonske osnove imade Narodni Klub sasvim oprečno stanovište. Jedno kardinalno pitanje, koje treba da se rasčisti u odboru jeste: da li nije predaleko odbor šao, gospodo, što je opredijelio granicu od skoro punih 50 godina dana. Ima razloga patriotskih i pro i contra, ali ne smijemo zaboraviti, gospodo, onaj veliki momenat, ujedno i kritični, u kome se naše kraljevstvo nalazi, da bi neprijatelj mogao one predloge i one razloge i obrazlaganja Narodnoga Kluba izrabiti protiv našeg kraljevstva i protiv našeg jedinstvenog naroda. Ja bih da zapriječim to, jer ja bih dodao ovom stavu predlog, da se u pogledu člana 5. u savezništvu sa 6. i 7. članom prijedje preko diskusije i javnosti i da se pokuša sporazum u odboru, u kome će se iznijeti teški argumenti protivu ovakve stilizacije i ovakve tendencije kakvu nam sad ovdje odbor prezentira u čl. 5.

Ako su gospoda toga mišljenja, da se pokuša sporazum, ja stavljam predlog, da se uputi stvar

ponova odboru, u kome će se iznijeti svi teški argumenti protiv ovakve tendencije, a može se prijeći na diskusiju ostalih neprimljenih članova ove zakonske osnove, počev od 8. do 19., jer i u čl. 19. ima jedno oprečno stanovište, koje Narodni Klub takodjer zauzima. Ako su gg. toga mnijenja, neka usvoje taj predlog, a ako ne, onda ću ja iznijeti razloge Narodnoga Kluba zajedno sa argumentima.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč g. Ministar dr. Kramer.

Ministar za Ustavotvornu Skupštinu dr. Albert Kramer: Gospodin dr. Sunarić kaže, da Narodni Klub ima protiv člana 5., a mislim i 6. i 7., argumente, koji bi, ako bi ih Narodni Klub izneo u sednici, škodili interesima našega kraljevstva. Ja ne mogu da razumem, kakvi mogu biti ti argumenti. U članu 5. daje se po jednom našem zakonu pravo općije onima, koji nisu Srbi, Hrvati ni Slovenci, a žive u našoj državi, daje se pravo samoopredeljenja čak i članovima tuđih narodnosti u našoj državi. U koliko može to da škodi interesima naše države, ako mi unosimo u zakon pravo nacionalnog samoopredeljenja, to mi za sada ne znamo.

Al, gospodo, kad gospodin Sunarić kaže, da bi njegovi argumenti mogli zbilja da učine štetu našim državnim interesima, onda ja moram da mu verujem da bi njegov govor, njegovi argumenti bili za naše interese štetni i samo za to, gospodo, primam da se §§. 5., 6. i 7. vrate u odbor.

Odnosno § 19., ja mislim da tu nema argumentata, koji bi eventualno bili štetni za naše nacionalne interese, i molio bih da čujem predlog gospodina dra. Sunarića, kako bi njegova stilizacija imala glasiti, i kad dodjemo na taj paragraf, ja ću biti slobodan da se izjasnim o tome predlogu.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč gospodin Matić.

Dr. Martin Matić: Poslije govora gospodina dra. Sunarića ja nemam šta više da kažem, samo izjavljujem da podupirem njegov predlog, jer držim da se ovakav paragraf, kako je sad stilizovan od odbora, ne može primiti. Kad se bude diskutovalo o tome predlogu, reći ću svoje mišljenje.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč gospodin izvestilac.

Izvestilac dr. Žarko Miladinović: Gospodo, ja u ime odbora izjavljujem da pristajem na izjavu g. ministra, odnosno pristajem da se

ova tri člana 5., 6. i 7. vrate u odbor, ali tako da nastavimo ovu raspravu dalje s članom 8.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Reč ima gospodin Laginja.

Dr. Matko Laginja: Gospodo, ja sam imao nešto kratko izjaviti prije no što je g. izvestilac konačno svoju reč kazao, ali kazaću opet nekoliko riječi i držim da neće biti na odmet.

Ne bih htio da se rdjavo razumije izjava našega druga, gospodina dra. Sunarića, a još možda više da se slabo razumije izjava g. ministra dra. Kramera, netom rečena. Nije gospodin dr. Sunarić kazao i mislio, a gospodin ministar je po moje sudu krivo razumio, kad je izjavio, da gospodin Sunarić traži vraćanje ovih paragrafa odboru s toga, što njegovi argumenti u ovom paragrafu mogu našim interesima škoditi. Gospodin dr. Sunarić, koliko sam ga ja razumio, kazao je, da bi eventualno naši argumenti mogli biti krivo razumljeni od stranih faktora i time nama škoditi. Molio bih da se ta korekcija izvrši.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Prema ovome, gospodo, članovi 5., 6. i 7. po pristanku g. izvestioca i g. ministra vraćaju se u odbor. Izvolite čuti član 8.

Izvestilac dr. Žarko Miladinović čita član 8. koji glasi: „Zakonita deca dobivaju državljanstvo očevo, nezakonita materino, a zakonita žena muževljevo, ali s njime zajedno gube državljanstvo u slučajevima člana 15. tačke 3., 4. i 5. samo tada, ako se zajedno s njima iseše i novo državljanstvo dobiju.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč gospodin dr. Manojlović.

Dr. Joca Manojlović: Ja bih molio da samo jednu malu izmenu učinim, a to ovdje gdje je riječ o djeci. Djeca u privatnom razgovoru razumeju se kao maloletna djeca, a u pravnoj teoriji dijete znači decedens u prvom gradu. Za to bih ja predložio ovu izmjenu: „Malodobna zakonita djeca dobivaju državljanstvo očevo, a nezakonita pak materino“.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč gospodin izvestilac.

Izvestilac dr. Žarko Miladinović: Gospodo, ova stilizacija je ispala za to ovako, jer je ovaj član 8. bio odmah iza člana 2. i bio je upravo posljedica člana 2., pa se tamo imalo na umu samo prenesena prava i htelo se ustanoviti, da se ta roditeljska prava državljanska prenose i na potomstvo. Medjutim kad se radi o novim stečenim pravima državljanskim, onda svakako

mogu steći prava sa ocem samo maloletna deca; o tome nema sumnje, jer punoletni imaju zasebno da traže državljanstvo, ako ga žele imati.

Stilizacija je dakle ova samo za to takva, što se radilo samo o onom prvom slučaju. No kako je ovaj član odgurnut dalje, i više ne stoji iza člana 2. s kojim je bio u nerazdruživoj vezi, onda bi ovde bilo dobro praviti razliku između onih, koji su zakoniti potomci onih, koji su već naseljeni i onih, koji će u smislu našeg novog zakona tek dobiti državljanstvo. Tu bi dakle potrebna bila nova stilizacija, nu svakako to se ne bi moglo odmah stilizirati, nego bi trebalo vratiti odboru, da on to stilizira nanovo. Primedba g. dra. Manojlovića je sasvim opravdana, samo se, kako rekoh, ovde mislilo na onaj slučaj, gdje su roditelji već od pre dobili državljanstvo, gdje su se oni već smatrali kao državljanji po našem zakonu, a ne o novom sticanju državljanstva.

Pošto bi to dabogme trebalo istaći, to bi najbolje bilo, da odbor to stilizira i ja molim, da se ovaj član radi nove stilizacije vrati odboru.

Dr. Ladislav Polić: Gospodo, kod člana 8. potkrala se očito pogreška u tekstu odborovog predloga. U članu 8. kaže se ovako: „U slučajevima člana 9. tačka 4. i 5. . . .“ a pošto se numeracija člana izmijenila dodacima 3, 4, 5; 6 i 7, to je taj član 9. koji se ovdje citira, postaje član 15. Dakle, umjesto „U slučajevima člana 9. . . .“ trebalo bi reći „U slučajevima člana 15.“.

Izvestilac dr. Žarko Miladinović: To već ima ovde. U ovome što sam ja čitao stoji član 15. (Dr. Ladislav Polić: Mi nismo dobili taj tekst.)

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Reč ima g. Spasoje Piletić.

Spasoje Piletić: Ja imam da kažem nekoliko reči, o nezgodnoj redakciji člana 3. odnosno, po predlogu odbora za pregled ovog zakonskog projekta, o članu 8. i 9. u vezi sa članom 15. Odbor nije učinio nikakvu bitnu izmenu tim, što je taj član podelio u dva dela, ali kad je već ciljao na izmenu trebao je taj član podeliti u tri dela tako, da član 8. glasi ovako: „Zakonita deca slede u državljanstvu oca, nezakonita mater, a zakonita žena muža“; a član 9. glasio bi: „Kome se nezna državljanstvo, rođen je i prebiva u Kraljevstvu, smatra se za državljanina Kraljevstva, dok se ne utvrdi da je inostranac“.

Ostali deo člana 8. s obzirom na to, što po svojoj sadržini odgovara članu 9. odnosno 15. imao bi ući u taj član kao tačka 6. te radi što sistematskije izrade ovoga zakonskog projekta predlažem ovu ispravku, koja bi naknadno ušla u

član 15., a imala bi glasiti: „Lica pobrojana u članu 8. ovoga zakona gube državljanstvo u slučajevima tačke 4. i 5. ovoga člana samo tada, ako se zajedno isele s ocem (materom), odnosno mužem i novo državljanstvo dobiju“.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: G. izvestilac predlaže da se ovaj član vrati u odbor, i prema tome ide u odbor.

Izvolite čuti član 9.

Izvestilac dr. **Žarko Miladinović** čita:

„Član 9.

Kome se ne zna državljanstvo, a rođen je i prebiva u Kraljevstvu, smatra se za državljanina Kraljevstva, dok se ne utvrdi, da je inostranac“

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Prima li Predstaništvo pročitani član 9? (Prima.) Objavljujem, da je primljen. Izvolite čuti gospodina izvestioca.

Izvestilac dr. **Žarko Miladinović** čita:

„Član 10.

Inostrano lice može postati državljaninom Kraljevstva:

1. ako ga kao nezakonito dete inostrankinje ozakoni otac državljanin Kraljevstva;
2. ako u Kraljevstvu bude primljeno u redovnu službu prema zakonskim propisima o primanju stranaca u državnu službu;
3. ako mu se na njegovu molbu izrečno dade državljanstvo.“

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Prima li Predstavništvo pročitani član 10? (Prima.) Objavljujem da je primljen. Izvolite čuti g. izvestioca.

Izvestilac dr. **Žarko Miladinović** čita:

„Član 11.

Ko zatraži državljanstvo treba da dokaže:

1. da najmanje pet godina neprestano boravi u oblasti Kraljevstva;
2. da je punoletan ili da mu to dopušta onaj, koji je kao zastupnik zato nadležan po zakonu;
3. da je dobrog vladanja;
4. da su mu sredjene imovinske prilike, tako da svojom imovinom ili svojim radom može sebe i svoju porodicu izdržavati, i
5. da je dobio odobrenje od svoje države, da može biti otpušten iz državljanstva.“

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč g. dr. Joca Manojlović.

Dr. Joca Manojlović: Ja bih predložio ovdje u ovome članu jednu dopunu koja bi glasila ovako:

„Ženama, koje udajom izgubiše državljanstvo, na njihovu molbu mora se dati državljanstvo Kraljevstva, ako im brak prestane bilo smrću muževljevom bilo usled razvodjaja.“

Ovo je nužno dodati ovdje, jer kad muž umre, žena ostaje u stranome svijetu i zašto joj ukratiti pravo da zakonitim putem traži državljanstvo i da ga dobije, kad se prijavi i izrazi želju da se vrati u državljanstvo.

Izvestilac dr. **Žarko Miladinović:** Ja ne mogu da pristanem na ovaj predlog, jer žena smrću muževljevom ne gubi državljanstvo. Ona je udajom, sklapanjem braka stekla državljanstvo muževljevo, a smrću njegovom nije brak postao ništavnim. Tu je pretpostavka za sticanje državljanstva ostala. Isto tako, ako se žena razvenča, ne gubi ona državljanstvo, jer time nije brak poništen, nego samo razveden. Tu opet postoji osnov za sticanje državljanstva, pa pošto osnov nije uništen, nije otpao, to svakako i dalje ima žena državljanstvo svoje, i ako je razvenčana.

Druga je stvar, ako bi se brak proglasio ništavnim. Onda ona svakako nije ni mogla dobiti državljanstvo. Tu dakle ona pretpostavka ne stoji. To je jasno, da ovde ona nije mogla steći državljanstvo, pa pošto ništavnim brakom nije mogla steći državljanstvo, onda ima državljanstvo, koje je imala pre sklapanja ništavnog braka. Zato držim da ovaj predlog nije potreban i molim da se ne uvaži.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Reč ima gospodin ministar dr. Kramer.

Ministar za Ustavotvornu Skupštinu dr. **Albert Kramer:** Ja mislim da je gospodin Manojlović mislio i na drugi slučaj, to jest, kad bi se jedna naša državljanica udala za jednog tudjeg državljanina, pa je htio gospodin predlagač da bi se poslije smrti njenoga muža ovoj Srpkinji, Hrvatici ili Slovenki omogućilo, da stekne opet naše državljanstvo. Recimo da se jedna naša državljanica uda za Nijemca i time dobije njemačko državljanstvo pa bi sada poslije smrti svoga muža htjela da natrag zadobije naše državljanstvo. Taj slučaj ne treba posebno isticati i to za to, jerbo ima takova žena pravo po § 12., koji kaže da se svim onim licima, koja se po poreklu ili njihovom nacionalnom osvjedočenju smatraju Srbima, Hrvatima i Slovencima, a strani su državljanini, mora priznati državljanstvo našeg Kraljevstva. Za to nije potrebno da se gore spomenuti slučaj

naročito istakne kod § 11. i molim. da se g. poslanik zadovolji tekstem § 12.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč gospodin dr. Polić.

Dr. Ladislav Polić: U posljednjoj točki § 11. kaže se, da treba onaj, koji zatraži državljanstvo da dokaže, da je dobio odobrenje od svoje države da može biti otpušten iz državljanstva. Ali se mogu desiti i slučajevi da dotična država u opće ne daje odobrenja i da to nije predviđeno po zakonima dotične države, pa ima i takovih slučajeva, da je dotičnik, koji želi istupiti iz državljanstva dužan izdati samo izjavu o takovom istupu. Za to mislim, da bi se na kraju ove pete točke dodalo: „Ili da je dao izjavu o istupu iz državljanstva po zakonima svoje domovine“.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Reč ima izvestilac.

Izvestilac dr. Žarko Miladinović: Gospodo, pošto je ovaj dodatak doista opravdan, to ja kao izvestilac izjavljujem, da pristajem na predlog gospodina dra. Polića.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Gospodin Manojlović je podneo već spomenuti predlog i treba da ga potpomogne 10 poslanika da bi se o njemu moglo glasati. Pošto 10 poslanika nema za taj predlog, prema tome se o njemu ne može da glasa, te prelazimo na dnevni red. Pitam Narodno Predstavništvo prima li se član 11. ovako kako je predložen s dodatkom gospodina dra. Polića? (Prima se.) Objavljujem da je član 11. s dodatkom gospodina dra. Polića primljen. Izvolite čuti član 12.

Izvestilac dr. Žarko Miladinović čita član 12.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Prima li Narodno Predstavništvo član 12. kako je predložen? (Prima.) Objavljujem da je član 12. primljen.

Izvolite čuti § 13.

Izvestilac dr. Žarko Miladinović čita § 13.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Prima li Narodno Predstavništvo § 13. prema predlogu odborskom? (Prima.) Objavljujem, da je § 13. primljen. Izvolite čuti § 14.

Izvestilac dr. Žarko Miladinović čita § 14.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Prima li Narodno Predstavništvo § 14. prema

predlogu odbora? (Prima.) Objavljujem, da je § 14. primljen.

Reč ima gospodin poslanik dr. Polić.

Dr. Ladislav Polić: Gospodo, u članu 14. odmah iza prve početne riječi sasvim je suvišna ona riječ „i“, koja nema nikakvog značenja, i bit će da je puka štamparska pogreška, pa treba da se briše.

Onda u drugoj alineji ovog paragrafa kaže se: „Ako lice, pozvano radi zakletve ne dodje po pozivu za godinu dana, smatraće se kao da njegova molba za državljanstvo i ne postoji“. To je sasvim spravno, ali pri tom nije uzet u obzir član 13., po kom se može inostrancima poradi izvanrednih zasluga iznimno podijeliti državljanstvo. Ovakvi inostranci ne moraju ni predložiti molbu, njima se može državljanstvo podijeliti iz ureda, pa se može dogoditi, da oni ne će da prihvate državljanstvo. Za to mislim, da bi trebalo § 14. dovesti u sklad sa § 13. pa iza posljednjih riječi drugog stava „i ne postoji“ neka se doda „ili u slučaju člana 13. kao da mu nije dato državljanstvo“.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Reč ima gospodina Ministar za ustavotvornu skupštinu.

Ministar za Ustavotvornu Skupštinu dr. **Albert Kramer:** Neka mi oprostí gospodin profesor Polić, ali ja mislim, da je tu malo onog, što kaže Nijemac „Spitzfindigkeit“. Ako netko dobije državljanstvo po § 13. od kralja, onda mora po § 14. da položi zakletvu i tek od momenta položene zakletve stiče prava državljanstva. Po drugoj alineji § 14. može se sasvim jasno zaključiti, da ako ne položi zakletvu, nije postao naš državljanin. Ali uza sve to prihvaćam ovu ispravku gospodina profesora.

Izvestilac dr. Žarko Miladinović: U tom slučaju morao bi u prvom stavu ispasti „član 13.“ jer se u prvom stavu ne pravi razlika predloženog člana, što se tiče zakletve, nego se kaže (čita): „Državljanstvo i za državljane po članu 11., 12. i 13. važi od dana kad se novi državljanin svečano zakune“. „Član 13.“ bi dakle morao da se izostavi, ako se ne bude računalo od zakletve, što se tiče državljanstva stečenog za osobite zasluge, a to se ovde nije htelo.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: Reč ima g. dr. Dušan Peleš.

Dr. Dušan Peleš: Gospodo poslanici, ja držim da je ovo, što g. poslanik predlaže suvišno. Postanak državljanstva je jedan fakat i mi ga nismo ni diferencirali, jer nemamo raznih državljana. Prema tome jasno je, da se član 14. odnosi na

sve državljane, bez obzira na to, kojim su načinom oni dobili svoje državljanstvo: usled izvanrednih zasluga u smislu čl. 13., ili drugim kojim načinom. Dakle, sasvim je izlišno dovoditi u vezu § 13. sa § 14. i zato držim, da je predložena redakcija sasvim pravilna, te je kao takvu treba primiti.

Izvestilac dr. **Žarko Miladinović**: Ja ostajem pri redakciji, kako je predložena.

Predsednik dr. **Drag. M. Pavlović**: Ima reč g. Ministar Kramer.

Ministar za izjednačenje zakona dr. **Albert Kramer**: Ja sam kazao, da je sasvim jasno ono, što je kazano u § 14. Ali, ako Narodno Predstavništvo nalazi, da bi stvar bila jasnija, ako se prihvati i ovo što g. Polić predlaže, ja nemam ništa protivu toga, da se i to primi.

Izvestilac dr. **Žarko Miladinović**: Ja ostajem pri tekstu, jer držim, da svaki mora da položi zakletvu, bez obzira na to, na koji je način dobio podanstvo, pa ako ne položi, smatra se kao da državljanstvo i ne postoji. Dakle, ovde nije u pitanju to, na koji je on način dobio državljanstvo, nego se ovde govori o svima koji su dobili državljanstvo, kojim bilo načinom, pa se kaže, da svaki od njih mora da položi zakletvu.

Predsednik dr. **Drag. M. Pavlović**: Predlog g. Polića treba da bude pomognut bar od 10 poslanika, te da se o njemu može glasati. Prema tome, ko pomaže ovaj predlog, neka izvoli ustati. (Nije ustao dovoljan broj.)

Pošto ovaj predlog nije potpomognut od dovoljnog broja poslanika, to ćemo glasati o čl. 14. onako, kako je predložen i pročitao. Prima li Narodno Predstavništvo čl. 14. onako kako je predložen? (Prima.) Objavljujem, da je primljen čl. 14. Izvolite sada čuti čl. 15.

Izvestilac dr. **Žarko Miladinović** čita čl. 15.

Predsednik dr. **Drag. M. Pavlović**: Prima li Narodna Skupština čl. 15. ovako, kako je pročitao? (Prima.) Objavljujem, da je Narodno Predstavništvo primilo čl. 15. Izvolite čuti čl. 16.

Izvestilac dr. **Žarko Miladinović** čita čl. 16.

Predsednik dr. **Drag. M. Pavlović**: Prima li Narodno Predstavništvo čl. 16. kako je predložen i pročitao? (Prima.) Objavljujem, da je primljen. Izvolite sad čuti čl. 17.

Izvestilac dr. **Žarko Miladinović** čita čl. 17.

Predsednik dr. **Drag. M. Pavlović**: Prima li Narodno Predstavništvo čl. 17. kako je pročitao? (Prima.) Objavljujem, da je član 17. zvolite sada čuti član 18.

Izvestilac dr. **Žarko Miladinović** čita:

„Član 18.

Odredbe čl. 15. tačke 3. važe za sve slučajeve nastale od 1. novembra 1918.“

Predsednik dr. **Drag. M. Pavlović**: Prima li Narodno Predstavništvo čl. 18. ovako, kako je predložen? (Prima.)

Objavljujem da je čl. 18. primljen. Izvolite čuti član 19.

Izvestilac dr. **Žarko Miladinović** čita:

„Član 19.

Molbu za primanje u državljanstvo i za otpuštanje iz državljanstva treba upravljati Ministarstvu Unutrašnjih Dela i predati nadležnoj upravnoj vlasti prvoga stepena. Ova vlast, pošto izvidi što po zakonu treba, uputiće molbu sa svojim izveštajem i mišljenjem službenim putem pomenu tom Ministarstvu. Njegovo rešenje izvršno je, osim slučajeva u članu 12. i 16. Isto Ministarstvo izdaje i isprave o državljanstvu i otpuštanju iz državljanstva“.

Predsednik dr. **Drag. M. Pavlović**: Ima reč dr. Ladislav Polić.

Dr. **Ladislav Polić**: Gospodo poslanici, po čl. 19., Ministar Unutrašnjih Djela rješava o molbama za primanje u državljanstvo i za otpust iz državljanstva, pa on izdaje i isprave o državljanstvu i o otpustu iz državljanstva. Gospodo, na ta naredjenja imam čast sa načelnog i programatičnog gledišta da istaknem ovo: U naputku, što ga je Narodno Vijeće izdalo 25. studena 1918. godine, tamo je određeno: „Druge poslove vode pokrajinske vlade“. Zatim u onoj adresi, koju je delegacija Narodnog Vijeća predala dne 1. decembra 1918. Njegovom Kraljevskom Visočanstvu, naročito je istaknuto ovo: „Iz istog razloga ostali bi na snazi pod kontrolom državne vlade dosadašnji autonomni administrativni organi, koji će za svoje uredovanje biti odgovorni autonomnom Predstavništvu“. Još je preciznije ista misao istaknuta u zaključku delegacije Narodnog Vijeća u decembru meseci 1918. godine, koja je boravila u Beogradu radi pregovora. Tu je odredba ovakva: „U pitanjima autonomne kompetencije izdaje resorni ministar samo opće upute i vrši samo generalnu kontrolu, a eksekutivnu u svakom

slučaju vrši autonomna vlast kao zadnja upravna instancija“.

Gospodo, očito je, da se namjeravana ovdje kompetencija, kako je ustanovljena u čl. 19., očito protivi navedenim utanačenjima Narodnoga Vijeća. Znam, da će mnogi reći, da ova utanačenja nemaju nikakav državno-pravni karakter, ma da ja to mišljenje ne dijelim, ali u svakom slučaju stoji to, da vrijedi ne samo u pravnom životu, nego i političkom načelo: pacta sunt servanda. Ako i po mišljenju nekih navedena pakta nemaju državno-pravnu prirodu, svakako su jedan politički aranžman, koji treba održati, pa ako nas na to ne nagoni i pravna sila, svakako nas na to sile politički moral i političke konvencije. Zato, gospodo, sa tih razloga ja mislim da bi se prema tim načelima imala udesiti odredba ovoga člana 19.

Još na jednu ću stvar da vas upozorim. U najzadnjoj rečenici ovoga člana kaže se: „Ministrovo rešenje izvršno je, osim slučajeva u čl. 12. i 16.“ Ovi slučajevi, na koje se misli u čl. 12. i 16., nastaju, kad se protiv rešenja Ministra Unutrašnjih Djela podnese žalba Državnom Savjetu. Ali sada se mi, gospodo, nalazimo u vrlo čudnoj situaciji. Kompetencija Državnog Savjeta nije još zakonom protegnuta na teritoriju čitavoga Kraljevstva. Kako se dakle može sada ustanoviti njegova kompetencija ad hoc za dva slučaja po ovom zakonu!

S druge strane ni organizacija Državnoga Savjeta nije takova, te bi se moglo reći da može vršiti kompetenciju nad čitavim Kraljevstvom: zasada je Državni Savjet sastavljen samo od bivših državljana kraljevine Srbije. Mi, gospodo, priznajemo, da je državljanstvo jedinstveno, i da to u svakom slučaju imade biti zajednički posao čitave države i znamo, da o takvim stvarima trebalo bi da sudi Državni Savjet. Ali sada, gdje još postoji ovakova pravna zapreka, mislimo, da se takove ustanove ne mogu donijeti. Iz svih ovih razloga slobodan sam u ime kluba iznijeti ove promjene:

U prvoj rečenici iza riječi „ministarstvo unutrašnjih dela“ neka se doda: „dotično ban ili glavlar pokrajinske vlade“.

U drugoj rečenici poslije riječi „pomenutom ministarstvu“ da se doda: „dotično banu ili glavaru pokrajinske vlade“.

U trećoj rečenici neka izostane „osim slučajeva u članu 12. i 16.“

U četvortoju rečenici iza riječi: „isto ministarstvo“ neka se doda: „dotično ban ili glavlar pokrajinske vlade“.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Reč ima gospodin Ministar za Ustavotvornu Skupštinu.

Ministar za Ustavotvornu Skupštinu dr. Albert Kramer: Gospodo narodni poslanici, moram da se izjavim protiv svih predloga koje predlaže gospodin dr. Polić. Neću da ulazim u stare političke kontroverze radi adrese Narodnoga Vijeća i neću da ulazim pre svega u političku stranu ovoga pitanja, nego ću se osvrnuti samo na praktične posljedice predložene izmjene. Ako imademo u državi jedinstveno državljanstvo mi moramo i nadzor nad primanjem u državljanstvo staviti pod jednu jedinstvenu vlast. Ne možemo dopustiti, da na pr. netko tko je bio u Ljubljani odbit sa svojom molbom da bude primljen u državljanstvo, ode u Zagreb, pa pokuša ondje, pa ako mu ni ondje ne uspije, da ode u Sarajevo ili Beograd. To je jedna nemoguća stvar.

Što se tiče primjedbe gospodina dr. Polića o Državnom Savjetu priznajem, da postoji poteškoća, da se Državni Savjet usvoji kao upravni sud za čitavu državu. Ali to je jedini izlaz, ako hoćemo da pridržimo kontrolu upravnog sudišta za rešavanje vlade u slučajevima §§. 12. i 16. Ako se hoće silom ostaviti diskrecionalnoj vlasti vlade, da u tim slučajevima konačno odlučuje, ja kao član vlade ne bih imao ništa protiv toga.

U ostalom ja se nadam da će Državni Savjet brzo dobiti kompetenciju kao upravni sud za čitavu državu. Po projektu o privremenom ustavu, koji se nalazi već u Narodnom Predstavništvu i koji može za koji dan doći i u odbor, biće Državni Savjet državni upravni sud i biće rekonstruiran kako je potrebno. Ali i ako to ne bude, može taj specijalni zakon da utvrdi kompetenciju državnog saveta za slučajeve, koji su u tom zakonu predviđeni.

Ja sam naveo ove sasvim praktične argumente protiv predloga gospodina Polića, ali ističem da ima velikih i političkih razloga, da ne može Narodno Predstavništvo, u času kad se stvara jedinstvo države, dopustiti da se državne kompetencije opet dele i raskomadavaju i da se stvaraju nove pokrajinske autonomne kompetencije.

Zato, gospodo, molim Narodno Predstavništvo da predlog gospodina profesora Polića ne primi, nego da odobri predlog odbora. Moram još ovo da kažem: Nije, doduše, gospodin profesor Polić to izneo, ali čuo sam, da je mnogo, ako se prepušta gospodinu Ministru Unutrašnjih Djela sasvim diskrecionarna vlast radi primanja i otpuštanja iz državljanstva.

Ovom prilikom moram izjaviti kao mišljenje čitave vlade, a u sporazumu sa svojim kolegama iz vlade, da bi eventualno u tom pitanju moglo biti riješenje takvo, da se ostavi kompetenciji Ministra Unutrašnjih Djela, ali da se to rešava u poslednjem stepenu u Ministarskom Savjetu.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč gospodin izvestilac.

Izvestilac dr. Žarko Miladinović: Gospodo, i sam predlagač naglašuje jedinstvo u državljanstvu, t. j. da je jedinstveno državljanstvo, a već to pokazuje, da mora biti i jedinstveno odlučivanje. A sem toga kad bi bile i dve i tri kompetencije, koje bi konačno rešavale o državljanstvu, onda bi se moglo dogoditi da bude raznolikih i protivrečnih odluka i pitam gospodu, kako bi onda to izgledalo, i u unutrašnjosti, a i prema inostranstvu? Kao što se traži u svakoj državi, pa i u saveznoj državi, da bude jedinstveno sudstvo u vrhuncu, da bude jedan vrhovni sudski organ, koji će da rešava sve sporove u poslednjoj instanciji, tako isto i ovde jedino vrlo važno pitanje, pitanje o državljanstvu, koje se može samo putem jednog vrhovnog foruma rešiti. Sem toga gospodin predlagač je malo i nekonsekventan, jer ako se traži da za Hrvatsku i Slavoniju može da rešava pokrajinska vlast kao vrhovni kompetentni faktor u pogledu državljanstva u Hrvatskoj i Slavoniji, onda bi morao tražiti, da i za Bosnu i Hercegovinu bude jedan poseban vrhovni faktor, koji bi o tome rešavao za Bosnu i Hercegovinu, pa onda posebno za Sloveniju, pa posebno za Dalmaciju, pa posebno i za Vojvodinu i kud bi onda to otišlo?

Kad bi se tako uradilo, onda bi izgledalo kao da imamo više državljana a ne jedinstveno državljanstvo.

Ja mislim stoga, da je to vrlo jasno, da mi ovde moramo imati samo jedan vrhovni forum, jedan vrhovni faktor, koji će rešavati o jedinstvenom našem državljanstvu.

Što se tiče članova 12. i 16., držim, da je tu g. predlagač prevideo, o čemu se radi. Član 12. govori o Slovenima, koje država mora da primi u državljanstvo, i prema tome za to je tu ograničen ministar unutrašnjih djela; a član 16. govori opet, kad se ne može neko otpustiti iz državljanstva. Ti su slučajevi naročito istaknuti u članu 16., pa ako se nadje koji od tih slučajeva, taj je stariji i jači od ministra unutrašnjih djela. To znači citiranje člana 16., a šta citiranje člana 12. znači, to sam već naveo. Prema tome i jednom i drugom članu ima mesta u ovom članu 19. I ja, sa svoje

strane, molim takodjer, da Narodno Predstavništvo prihvati član 19. ovako kako je redigovan.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč narodni poslanik g. Gjoka Nestorović.

Gjoka Nestorović: Dopustite mi, gospodo, da i ja kažem nekoliko reči, povodom ovog pitanja. Ja ne bih govorio, da ovaj predlog nije potekao od g. Polića, kao profesora državnog prava.

U zakonu ovom izneto je, kakvo je državljanstvo našeg Kraljevstva, i rečeno je, da je ono jedinstveno, da je ono jedno za sve Kraljevstvo. G. Polić, koji je priznao to kao opravdano u svome govoru, dovodi sebe u jednu čudnu kontradikciju i kaže sada, kako to primanje pojedinih stranaca u državljanstvo naše može da bude po pojedinim oblastima. Kad je državljanstvo jedinstveno, onda gospodo, treba da bude centralna vlast ta, koja će da prima u državljanstvo, ili da odbija one, koji se po zakonu ne mogu primiti. Inače, ako bi se dopustilo, da pokrajinske vlasti primaju u naše državljanstvo, pitanje je: za koga bi ih one primale. Onaj, koji se bude javio u Ljubljani, koji se bude javio u Sarajevu, u Zagrebu, u Vojvodini, u Dalmaciji, čiji državljanin postaje? Da li postaje državljanin hrvatski ili bosanski? Ta pokrajinska vlast nema i ne može imati diskrecionarnu vlast, da rešava u ime cele zemlje. Ako tamo postoje i ban i poverenici, oni imaju da rešavaju samo o potrebama, koje se tiču dotične pokrajine, a ne za celu zemlju. Onaj, koji se prima u naše državljanstvo, ne postaje državljanin samo te pokrajine, nego državljanin cele zemlje. Prema tome ja nalazim, da je to takva jedna kontradikcija, da se apsolutno ne može uneti u zakon, ako zbilja iskreno želimo jedinstvenu državu, onda je to druga stvar; i onda ne treba ni da kažemo, da je državljanstvo jedinstveno i jedno za celu Kraljevinu.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč narodni poslanik g. dr. Laginja.

Dr. Matko Laginja: Gospodo poslanici, ja bih se usudio dati na vašu rasudu jednu slijedeću opasku.

Koliko je meni poznato iz jedne prakse vrlo natražnjačke i vrlo neslobodne države, pod kojom smo koješta trpjeli mi iz prijeka, praksa je bila — premda je to bila centralistička država par excellence i premda zakon nije izričito nalagao te prakse — praksa je bila, da ministar državni nije ni izravno primao molbe za prihvatanje u državljanstvo od prve instancije, niti ih je izravno riješavao.

Nego je praksa bila ta, da je dekret državljanstva izdavao načelnik dotične pokrajinske

vlasti. Na pr. namesnik tršćanski izdavao je dekret državljanstva za cijelu Austriju čovjeku, koji je u opsegu njegovog područja živio i želio postati austrijski državljanin. Sad ja ne razumijem, zašto taj vaš centralistički strah, da ni ovoliko ne biste povoljili, koliko je negda bilo u Austriji.

Vi nećete Austriju, ali vi ćete priznati, da je predstavnik oblasti, predstavnik naše zajedničke oblasti, jer i mi nećemo koječega. Mi hoćemo državu Srba, Hrvata i Slovenaca, ili mi hoćemo državu Hrvata, Srba i Slovenaca, ili mi hoćemo državu Slovenaca, Srba i Hrvata: to se da različito permutovati kao što se tri broja mijenjaju. Ali jedno stoji, da jedan manje od ova tri broja ne ide u račun nijednome od nas. Medjutim htio sam reći, ima svoga praktičnog razloga i ako ne biste htjeli do krajnosti primiti onako ovu tačku kako je predložio dr. Polić, ipak zamislite, sad je tu tražiti načina, da bude više u zakonu osigurano, da ne bude samo ministar Unutrašnjih Djela o državljanstvu tako kategorički i tako satrapski odlučivao kako vi njemu ovim paragrafom dajete. Satrapski velim zato, jer on neće poznavati ljude raznih područja, kao što ih može poznavati njegov namjesnik u Zagrebu, Sarajevu, Ljubljani itd. Mi nećemo tako daleko ići, nego držimo, da je dovoljno ustanoviti u zakonu jedan način, kojim će se ovoj ideji što je izražena dati izrječitiji zakonit obim i sadržaj. Možda će se moći naći način, da se reče: na predlog dotičnog upravnika dotične oblasti riješiće Ministar Unutrašnjih poslova tako i tako. Možda će se reći ili naći način da Ministar Unutrašnjih Djela protivno izričnom izvještaju dotične pokrajinske vlasti negotivno ne bi smio državljanstvo dati. Zato ja bih vam se usudio predložiti, kad smo se odlučili da § 4., 6. i 7. idu u odbor, da i ovaj 19. paragraf ide u odbor i onda tamo da se članovi dogovore, da se dodje do kompromisnog mišljenja.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: — Ima reč g. Ministar za Ustavotvornu Skupštinu i za ustanovljenje zakona.

Ministar za Ustavotvornu Skupštinu i izjednačenje zakona **dr. Albert Kramer:** Ja ne mogu prihvatiti ni ovaj predlog g. Matka Laginje, da se ovaj paragraf vrati u odbor. On je sasvim jasan i ja molim Narodno Predstavništvo da se o njemu glasa.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: — Ima reč g. izvestila.

Izvestilac dr. Žarko Miladinović: Gospodo, ja bih samo rekao ovo: Ne treba, da se pozivamo na Austriju t. j. one zemlje, koje su bile za-

stupane u austr. državnom saboru — Reichstagu. Mi znamo, kako je ta država prošla, pa i nikako ne treba da nam ona bude kao uzor. Što se radilo kako se radilo u Austriji, to nam je poznato i onaj namesnik, kojem je dano prividno pravo, da daje državljanstvo, nije to učinio, dok ne dobije odobrenje od ministarstva. Mi znamo, kako je bilo i u Ugarskoj kad se tražila dozvola za održanje zborova. Uvek je župan pitao vladu. Na što nam dakle da idemo dalje i da tudje imitiramo, kad znamo, da tamo nemamo šta da naučimo. Ovde se radi o jednom državljanstvu, što su gospoda naglašavala ne jedanput.

I ja sam uveren, da to tako i shvataju, pa kad je jedno državljanstvo, onda je prirodno, da jedna vlast vrhovna rešava. Pošto je ovaj član 19. jasno i tačno obradjen, nema mesta, da bude vraćen natrag u odbor i molim da se ovako i primi.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: — Ima reč dr. Polić.

Dr. Ladislav Polić: Gospodo poslanici, u kratko da reflektiram na dve stvari, Prvo na izjavu gospodina Kramera. Naš Klub želio je podsjetiti Parlamenat na načelno pitanje, kako valja što-vati utanačena načela Narodnog Vijeća. Mi smo čuli da će se o tome pitanju raspravljati, ali u tu raspravu nitko nije ušao, ma da je gospodin Marinković rekao prekjuče, da će se to raspravljati. Ja samo konstatujem, da to principijelno pitanje nimalo nije raspravljano.

S druge strane, da se osvrnem na ono, što je poštovani predgovornik, gospodin Nestorović spomenuo: zato što je jedno državljanstvo da mora biti jedno tijelo, koje će o državljanstvu rešavati. To nije nužna konsekvencija iz jedinstva državljanstva. Jedno državljanstvo može biti ustanovljeno u saveznim državama tako, da legislativa državljanstvu pripada savezu, a eksekutiva pojedinim udruženim zemljama. Ne samo to, nego jedna ista država kao što je Italija, gdje se kaže da postoji jedna sudska vlast, ima pet kasacionih sudova. Iz ovo malo primjera jasno se vidi, da iz jedinstva izvjesnog državnog posla ili funkcije ne izlazi jedinstvo organa za otpravljanje toga posla ili funkcije.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: — Ima reč g. Gjoka Nestorović.

Gjoka Nestorović: Moram da odgovorim gospodinu Poliću odnosno kasacionih sudova, pošto sam i ja bio kasacioni sudija. Gospodo, to je jedna velika žalost, što postoji to u Italiji i od toga se oseća velika šteta, naročito u krivičnom sudjenju. I u krivičnom sudjenju postoji samo jedan

kasacioni sud. To je postalo otuda, što je to bio kompleks mnogih država i svaka je tražila separatistički, da ono što je držala u svojoj državi, da ostane i dalje. Ali kad se uvidela nemogućnost da se to sprovede da pravdu treba da izriče jedan vrhovni sud i da oni koji su krivi treba da svuda budu krivi i oni koji su pravi, da budu oglašeni za prave i pravda treba da bude jednaka na svakom mestu. Gospodin Polić i ako nije bio na praksi kao teoretičar zna da razni sudovi imaju razna mišljenja, ali zato je jedan vrhovni kasacioni sud da kaže: to je pravo ili nije pravo i to važi za celu državu. Mi treba tome da težimo i da stvorimo ono što zadovoljava opštu potrebu. Ovde je drugo pitanje. Ja nalazim da je sasvim opravdano da izvesni poslovi i ako budemo dopustili tu oblasnu samoupravu, ipak bi bilo izvesnih poslova kao što su Švajcarci zadržali centralnu vlast. Vi znate da su Švajcarci, koji su podeljeni na toliko državnica koje su samostalne, imaju svoje zasebne ustanove pa imaju policiju, carinsku vlast, imaju jedan vrhovni kasacioni sud, pa i apelacioni sud samo jedan. Zato nalazim da treba pri svakom slučaju kao i ovde postupati tako, kad je reč o državljanstvu. Jer kad smo proklamovali da jedinstvo treba da bude na jednom i samo jednom tijelu, koje će da rešava u svakom slučaju pojednako a ne prema ovome ovako, a preko onamo onako. Naša država nije tako velika i ne će svet juriti sa strane da neće ministar Unutrašnjih Dela moći rešavati sporove, nego će ih rešavati i prema tome treba to učiniti. Ako je fizički to nemoguće, onda se može odstupiti od toga. Ali što se gospodin poziva na nekakvo sporazumno veće, mi nismo s tim upoznati i nismo ulazili u to. Ako bude potrebno proučićemo i to, i onda ćemo izaći i kazati svoje mišljenje o toj stvari sporazumećemo se. Ali ovde mislim da treba da usvojimo ovako, kako je kazano, ništa se od toga ne gubi, ne šteti, to će biti ipak javna kontrola, a gospodin Ministar je dao izjavu, da on pristaje da dotični ministar reši po prethodnom saslušanju Ministarskog Saveta.

„Lica, koje dobiju državljanstvo po čl. 3., 10. 3. odnosno 11. 12. i 13. stiču zavičajno pravo u onoj opštini, gdje su se stalno naselila. Ako opština uskratiti priznanje zavičajnosti, odlučuje o tome konačno Ministar Unutrašnjih Dela“.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: — Gospodo, prima li se čl. 19. ovako. (Žagor čuje se: Prima, ne prima).

Gospodin Polić ima svoj predlog. Gospodo, da bismo mogli glasati o predlogu g. dra Polića, potrebno je da ima 10 poslanika da ga potpomognu. (Potpomazu ga). Ima deset poslanika.

Prema tome glasaće se o predlogu dra Polića i o čl. 19. ovako, kako je odbor predložio.

Gospodo, izvolite zauzeti svoja mesta.

Glasaće se ustajanjem i sedenjem. Ko je za predlog g. dra Polića, on će sedeti, ko je protiv on će ustati. (Čuje se: nema kvoruma, većina ustaje). Konstatujem, da je većina glasala za predlog odborski. Čl. 19. primljen je ovom redakcijom, kako je odbor predložio.

Izvolite čuti čl. 20.

Dr. Žarko Miladinović čita čl. 20.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč g. dr. Ladislav Polić.

Dr. Ladislav Polić. Gospodo, ovaj član 20. sadrži posebne odredbe o državljanstvu, a u isto vreme sadrži i specijalne odredbe o zavičajnosti. Ja, gospodo, ne nalazim da je uputno da se ovde donose naročite odredbe o zavičajnosti, kojima se mijenjaju dasadašnji uzroci, jer ovo nije ona materija gde bi se zavičajno pravo imalo uredjivati. Ni inače ne smatram stilizaciju čl. 20. ni ispravnom ni sretnom.

Ponajprije ne smiju se gubiti iz vida mnogi slučajevi, gdje državljanji stiču zavičajnost već po dosadašnjim zakonima, i to recimo na osnovu porodičnog prava. Kad n. pr. inostrana žena koja se uda za našeg državljanina, stekne državljanstvo naše — ona će time steći i zavičajnost svoga muža, ali ne ondje gdje se je naselila, nego na mjestu gdje se nalazi njen muž. Nadalje po čl. 8. nezakonito dijete zadobija državljanstvo i zavičajnost svoje matere, a per subsequens patrimonium to isto dijete stiče državljanstvo i zavičajnost svoga oca, koji ga je pozakonio. Nadalje po čl. 10. tački 2. stiče se državljanstvo nameštanjem u državnu službu, a zna se, da državni činovnik koji bude u izvjesnoj općini stalno namješten, da tu stiče i zavičajnost. Dakle ima dosta naslova, po kojima se novim državljanstvom stiče zavičajnost već po dosadašnjim zakonima.

Osim toga ovdje se zaboravilo na nešto vrlo važno. Nije uzet u obzir srpski zakon o opštinama koji u čl. 18. kaže, oni koji stiču srpsko državljanstvo postaju članovi one opštine gdje polože zakletvu ili gdje izjave da žele živjeti. Dakle, prema tome treba nešto odrediti i o članstvu opštinskim za ona lica, koja u opsegu kraljevine Srbije steknu državljanstvo.

Ja mislim da bi se odredba u odborskom predlogu o sticanju zavičajnog prava u opštini naseljenja imale protegnuti samo na ona lica koja dobiju državljanstvo po čl. 3. 12. i 13., a to su manje više oni saplemenici koji su ostali pod tudjinom pa dolaze k nama i hoće da prime naše državljan-

stvo. Kako im se hoće olakšati sticanje državljanstva, tako im valja osigurati sticanje i zavičajnog prava. Za ona pak lica koja dobijaju državljanstvo po čl. 10. tački 3. i čl. 11., za njih mislim da bi bilo dobro da stiču zavičajno pravo one opštine koja im je stećenje njegovo stavila u izgled samo da budu primljeni u državljanstvo. Takva je naime ustanova sasvim u skladu sa dosadašnjim zakonodavstvom, a imade i veliku socijalnu važnost pogotovu s obzirom na velike gradove, koji već sada imaju snositi goleme terete za podupiranje svojih zavičajnika.

Lako bi se moglo desiti, gospodo, da bi se strani državljani u znatnom broju naselili po velikim gradovima, od čega bi moglo nastati vrlo nepovoljne posljedice. Na svaki način da ne bi bilo pravo da se ovakvim novim državljanima dadu veća prava, nego što ih imadu domaći državljani.

Zato sam ja slobodan da predložim ovakvu redakciju člana 2.:

„Lica, koja dobiju državljanstvo, stiču zavičajno pravo prema zakonu o zavičajnosti, dotično postaju članovi opština prema zakonu o opštinama. No lica koja zadobiju državljanstvo po članu 3., 12. i 13. ovoga zakona, postaju zavičajnici one opštine, gde su se stalno naselili; a lica koja zadobiju državljanstvo po članu 10. tačka 3. i članu 11. dobijaju zavičajno pravo u onoj opštini, koja mu je zavičajnost stavila u izgled, ako budu primljeni u državljanstvo“.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: — Ima reč gospodin Ministar za Ustavotvornu Skupštinu.

Ministar za Ustavotvornu Skupštinu **dr. Albert Kramer:** Gospodo, predlog poslanika gospodina dra Polića, ostaje u glavnom u okviru člana 20. Gospodin poslanik traži neke izmjene, koje su po mom mišljenju praktične i mogu se da prime. Za to ja prihvatom njegov predlog.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: — Ima reč gospodin dr. Peleš.

Dr. Dušan Peleš: Ja bih u predlogu gospodina dra Polića stavio jedan umetak, i to na onom mjestu, gdje se kaže: državljani koji su primljeni po članu 3., 12. i 13., stiču zavičajnost u mestu svoga stalnog stanovanja, — da se dodadu riječi: „ili u opštini, koja ih za zavičajnike primi“. A to s razloga toga, što se može desiti i to pogotovo kod onih vrlo zaslužnih ljudi, koje može vlada za državljane da primi — da ti ljudi ne žele da se stalno nasele ovamo. Jer mi možemo imati in-

etresa da dotična vrlo ugledna lica ostanu i dalje u inostranstvu i da budu naši državljani da dobiju izvjesna prava, ona koja su vezana za naše državljanstvo. Prema tome, ako bi oni bili vezani samo na onu općinu, u koju se stalno nasele, moglo bi u slučaju člana 13. postati iluzorno to državljanstvo. Za to bih ja predložio ovu izmenu toga pasusa: „ili u opštini, koja ih za zavičajnike primi.“

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: — Ima reč gospodin izvestilac.

Izvestilac dr. Ž. Miladinović: Gospodo, ja mislim, da ovaj umetak nije potreban, jer je u predlogu gospodina dra Polića sve rečeno. Ovde se kaže: da se očuva zavičajnost i onim ličnostima koja su primljena radi svojih naročitih zasluga za državu u onoj opštini, u kojoj su se stalno naselili. Ako je ta ličnost doista zaslužna i druga će ga opština vrlo rado primiti.

Gospodin dr. Polić je baš hteo, da se ne može da se stalno naseli svaki onamo, kamo je došao i da tu dobije i zavičajnost, nego da se za izvesne slučajeve pravi izuzetak, a za ostale da vredi pravilo t. j., da pojedinac imade dobiti zavičajnost, ako mu opština zagaranjuje zavičajnost.

Ne mislim dakle da je opravdan ovaj umetak g. dra Peleša, jer je predlog gospodina dr. Polića toliko širok, da se može pod njim podvesti i jedno i drugo. Prema tome ne mogu ni pored najbolje volje da prihvatim predlog gospodina dra Peleša, dok predlog g. dr. Polića potpuno prihvaćam.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: — Ima reč g. dr. Peleš.

Dr. Dušan Peleš: Ja mislim da izvestilac g. dr. Miladinović nije shvatio predlog g. dra. Polića. Gospodin dr. Polić diferencira: član 12. i 13. traži neseljenje po njegovom predlogu, a ono drugo se odnosi na drugi način državljanstva.

I prema tome g. izvestilac nema prava da ne primi ovaj dodatak.

Izvestilac dr. Žarko Miladinović. Vi ste naročito spomenuli, da ličnosti koje imaju zasluga, mogu biti primljeni i u drugoj kojoj opštini.

Dr. Dušan Peleš: Po predlogu dra. Polića mora se onaj, koji je primljen po čl. 13. naseliti u opštini, gdje je naseljenjem postao zavičajan.

Izvestilac dr. Žarko Miladinović. Ne, Onde gde se naselio, tu je zavičajan. Ja ću to da pročitam ovo, što je g. dr. Polić predložio: „Lica, koja dobiju državljanstvo, stiču zavičajno pravo prema zakonu u zavičajnosti i postaju članovi opštine prema zakonu u opštinama. No

lica, koja zadobiju državljanstvo po čl. 3. 12. i 13. postaju zavičajnici one općine, gde su se stalno naselili, ali lica, koja zadobiju državljanstvo po čl. 10. tačka 3. i čl. 11. stižu zavičajno pravo u onoj opštini, koja im je stećenje stavila u izgled, ako budu primljeni u državljanstvo“.

Ja mislim, da je dr. Polić uzeo na um baš ove posebne slučajeve, da privilegiše lica, koja imaju zasluge za državu, a to ništa ne isključuje, da ta lica traže da im druga opština da zavičajnost.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: — Pristupićemo odluci o članu 20.

Prima li Narodno Predstavništvo čl. 20. s izmenama koje je predložio dr. Polić? (Prima). Objavljujem, da je član 20. s izmenom primljen.

Pošto diskusiju o ovome moramo da nastavimo, jer ima nekoliko članova koji će se vratiti iz

odbora, ja predlažem, da danas prekinemo rad i nastavimo u ponedjeljak po podne, u 4 časa, s ovim dnevnim redom:

1. Nastavak pretresa u pojedinostima ovoga zakonskog predloga;

2. Pretres izveštaja odborskog o zakonskom predlogu o priznanju kvalifikovanih uslova za sticanje advokature i javnog bilježništva;

3. Pretres izveštaja imunitetnih odbora o izdavanju poslanika sudu: gg. Milana Nedeljkovića, Josipa Petajanc, Žarka Miladinovića.

Prima li Narodno Predstavništvo ovaj dnevni red. (Prima.)

Današnju sednicu zaključujem, a iduću zaključujem za ponedjeljak, u 16 časova.

Sednica je zaključena u 19 i 45 časa.

Video Sekretar **Josif Bojinović** s. r.

ZAPISNIK

radjen 14. juna 1919. godine u sednici Odbora za proučavanje zakonskog predloga o priznanju kvalifikovanih uslova za sticanje advokature i javnih beležništva.

1. Odbor se konstituisao i izabran je za Predsednika g. dr. Žarko Miladinović, za sekretara g. Tripko Žigić i za izvestioca g. dr. V. Kukovec.

2. Odbor je uzeo u pretres zakonski predlog o priznanju kvalifikativnih uslova za sticanje advokature i javnih beležništva i po pretresu rešio je:

Da naslov ovoga zakonskog predloga glasi: Zakon o priznanju kvalifikativnih uveta za sticanje advokature i javnih beležništva.

Čita se § prvi ovoga zakonskog predloga te se odlučuje:

Da se u poslednjoj stavci mesto reči celo, metnu reči „ono pravno“ a ujedno da se toj stavci dodaju još ove reči: „Za koje se budu javili i za koje ih Ministar Pravde primi“.

Prema tome § prvi glasiće:

§ 1. Advokatima i javnim beležnicima, koji su vršili ili vrše praksu na dan stupanja ovoga zakona na snagu u kom delu bivše austro-ugarske monarhije, koji nije pripao Kraljevstiu Srba, Hriata i Slovenaca, a koji su po narodnosti Srbi, Hr-

rati i Slovenci, priznaje da su stekli kvalifikativne uvjete za ta zvanja za ono pravno područje našega kraljevstva za koje se budu javili i za koje ih Ministar Pravde primi.

Po pročitaniu § 2. i 3. Odbor nije učinio nikakve izmene u istima i rešio je:

Da ostane ista redakcija u rečenim paragrafima.

Na ove izmene pristao je g. Ministar Pravde, koji je prisustvovao sjednici.

Konačno je odbor izjavio svoju želju, da g. Ministar Pravde što pre podnese Narodnom Predstavništvu zakonski predlog o advokatima i kr. javnim beležnicima na ustavno raspravljanje.

Prisutan G. Ministar Pravde primio je tu želju na znanje sa izjavom, da će toj želji udovoljiti što pre.

Sekretar,
Tripko Žigić, s. r.

Predsed. Odbora,
Dr. Ž. Miladinović, s. r.

Članovi:

Dr. Kukovec, s. r.

Živ. A. Zlatanović s. r.

